

27.3.2017

Viite Lausuntopyyntö LVM/1933/05/2016, 3.3.2017

Asia Valtioneuvoston kanslian lausunto liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevasta esiselvityksestä

Valtioneuvoston kanslia kiittää mahdollisuudesta lausua otsikossa mainitusta asiasta. Kanslia toteaa, että liikenne- ja viestintäministeriön esiselvityksessä on hienosti kuvattu ne toimintaympäristön muutokset, joiden parissa jokainen hallinnonala tällä hetkellä toimii.

Digitalisaatio, sen tuomat palvelut, ilmastonmuutos, robotisaatio ja tiedon merkityksen lisääntyminen ovat laajasti yhteiskuntaa ja eri hallinnonaloja kohtaavia haasteita, ja näiden haasteiden edessä synergiaetuja voidaan löytää rohkeasti hallinnonaloja yhdistämällä sekä toiminnallisesti että hallinnollisesti – laajemminkin kuin vain liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla. Esiselvitys antaa aihetta laajempaankin tarkasteluun hallinnonalojen siilottomasta toiminnasta palvelu-, tieto- ja verkkopolitiikassa.

Tämä käsillä oleva esiselvitys koskee kuitenkin liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala ja sen virastoja. Valtioneuvoston kanslia toteaa, että esiselvitys on laadittu kovin yleisellä tasolla. Hallinnonala ja virastoja tuntemattoman on hyvin vaikea saada käsitystä siitä, millaista virastoa ollaan synnyttämässä.

Esiselvityksen luovutuskirjeessä on todettu, että viranomaistoimintojen uudistamista koskevan tarkastelun tavoitteena on ollut selvittää, miten viranomaistoimintaa uudistamalla voitaisiin parantaa asiakaslähtöisyyttä, luoda synergiaetuja ja säästöjä toimintojen paremmalla koordinoinnilla, kohentaa hallinnon tuottavuutta, parantaa hallinnonalan toiminnan tehokkuutta ja vaikuttavuutta resurssien monipuolisemmalla ja tehokkaammalla käytöllä, tehostaa hallinnonalan siilotonta valmistelua ja toteutusta sekä vastata mahdollisimman tehokkaasti muuttuviin asiakastarpeisiin ja toimintaympäristön muutoksiin. Tavoitteet ovat hyviä, mutta esiselvityksestä on vaikea hahmottaa, miten nämä tavoitteet tullaan saavuttamaan virastoja yhdistämällä.

Valtioneuvoston kanslia olisi toivonut, että tarkastelukulma olisi liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan virastojen toimintaa kuvaavana esiselvityksenä ollut laajempi. Siiloutumattomuutta olisi tullut tarkastella myös enemmän ulkoapäin kuin vain virastojen sisältä. Selvitys näyttäytyy nyt kovin liikennekeskeisenä. Selvityksestä saa

sen kuvan, että uudistus on tarpeellinen erityisesti sen vuoksi, että liikennepalvelujen kehitys tarvitsee kehittyneitä viestintäverkkoja. Saman voi todeta monesta muustakin yhteiskuntamme palvelusta. Vaarana on, että tämänkaltaisella virastouudistuksella heikennetään muiden yhteiskunnan ja eri hallinnonalojen palvelujen kehittymistä.

Liikennekeskeisyydestä johtuen selvityksestä ei käy ilmi, miten Viestintäviraston tosiasiainen, kaikkia yhteiskunnan sektoreita palveleva rooli on mahdollista säilyttää uudistuksessa. Esimerkiksi kohdassa 3.2.1 ei ole huomioitu viestintä- ja postipalveluihin liittyviä tehtäviä. Epäselväksi jää, miten viraston kyberturvallisuuskeskuksen toiminta on tarkoitus järjestää.

Liikenneviraston ja Liikenteen turvallisuusvirasto Traficin välinen kaavailtu työnjako ei myöskään selvityksen perusteella hahmotu lukijalle, joka ei tunne virastojen nykyistä toimintaa.

Selvityksestä puuttuu toiminnan rahoituksen tarkempi tarkastelu. Selvityksessä on todettu, että "taloudellisten resurssien osalta lähtökohtana on virastojen taloudellisten resurssien yhdistäminen. Virastojen tehtävät hoidetaan kehysten mukaisilla määrärahoilla". Selvityksessä ei ole kuvattu nykytilannetta (tulorakenne, käytettävissä olevat määrärahat, kustannukset, kustannusten jakautuminen), eikä esitetty laskelmia uuden viraston tuloista (budjettirahoitus, maksullinen toiminta) ja menoista eikä mahdollisesta säästöpotentiaalista.

Selvityksessä ei ole käsitelty henkilöstöön liittyviä kysymyksiä ja henkilöstövaikutuksia. Esityksessä ei ole nykytilan kuvausta (hlöstmäärät, hlöstön osaaminen, ym.), eikä muutoksen vaikutuksia henkilöstöön (mahdolliset päällekkäisyydet, palkkauksen ja henkilöstöetujen yhtenäistäminen, mahdolliset htv-säästöt, yt-menettelyn tarpeellisuus).

Selvityksessä ei ole analysoitu tarkemmin uudistuksen vaikutusta tulosohjaukseen (esim. vaikutus monivuotisiin 2016–2019 tulossopimuksiin, muutosvaiheen tulosohjaus).

Lisäksi liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt lausuntoa ***Liikenneviraston liikenteenohjaustehtävien kokonaisuutta koskevasta selvityksestä.***

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevassa esiselvityksessä esitetään, että liikenneviraston liikenteenohjaustoiminto yhtiöitettäisiin valtion erityistehtäväyhtiöksi vuoden 2018 alusta. Yhtiöittämisen yksityiskohdat kuvataan esiselvityksen liitteessä 2.

Osakeyhtiömalli voidaan nähdä yleensä toimivana mallina. Osakeyhtiömallissa voidaan luoda selkeä johtamisjärjestelmä, johon sisältyy selkeä vastuunjako. Päätöksen teko yhtiössä on nopeaa. Yhtiön talous pystyy reagoimaan herkästi tapahtuviin muutoksiin ja talous voidaan järjestää läpinäkyvästi. Oikealla tavalla toteutettuna yhtiöittäminen antanee hyvät edellytykset myös liikenteenohjaustoiminnon yhtiöittämiselle. Yhtiöittämistä voidaan pitää tässä tapauksessa kannatettavana. Olisi järkevää, että yhtiöittäminen koskisi kaikkia liikennemuotoja yhtenäisesti, eikä eri liikennemuotojen yhtiöiden välille pääsisi syntymään toiminnallisesti erilaisia käytäntöjä, jotka voisivat johtaa synergiamahdollisuuksien käyttämättä jäämiseen.

Yhtiöittäminen toiminnallisena tavoitteena tulisi olla liikenteenohjaustoiminnan läpinäkyvyyden parantuminen. Liiketoiminta pitäisi pystyä kehittämään kannattavaksi ja kustannustehokkaaksi toiminnaksi. Liikenteenohjauksen todelliset tuotot ja kulut sekä omaisuuserät tulisi selvittää, jotta perustettavalle yhtiölle muodostuva kustannusrakenne pystyttäisiin kuvaamaan. Tämä parantaisi liikenteenohjauksen palveluiden hinnoittelun läpinäkyvyyttä. Huolellisesti toteutetussa jatkoselvityksessä tulisi yhtiötettävälle toiminnolle laatia riittävän yksityiskohtainen liiketoimintasuunnitelma, jossa kriittisesti tarkasteltaisiin yhtiölle kohdennettavia kustannuseriä.

Liikenteenohjausyhtiö toimisi tilaaja-tuottajamallilla liikennehallinnonalan viraston toimiessa tilaajana. Sopimusmallia suunniteltaessa tulisi ottaa soveltuvin osin huomioon käytännön hyvät kokemukset, joita on esimerkiksi Finrail Oy:n tapauksessa. Palvelusopimuksessa tulisi määritellä tavoitteet ja osapuolien vastuut yksiselitteisesti. Tulisi harkita palvelusopimuksessa käytettäväksi myös sellaista kannustavaa mallia, jolla tuottoa ja saavutettavaa hyötyä voidaan käyttää sekä tuottajan toiminnan kehittämiseen että asiakkaan hyödyksi palvelun hinnoittelussa.

Yhtiötettävän toiminnan resursoinnin tulisi perustua liiketoiminnassa ainoastaan välttämättömien resurssien siirtämiseen yhtiöön. Tämä koskisi niin aineellisia kuin asiantuntijaresursseja. Vastaavasti tulisi harkita hallinnollisen toiminnan hankkimista perustettavaan yhtiöön ostopalveluna esimerkiksi Finrail Oy:stä. Peruslähtökohtina tulisi olla kustannustehokas toiminta ja eri liikennemuotoihin liittyvien turvallisuustekijöiden huomioon ottaminen.

Yhtiöittämiseen liittyvä riskitarkastelu on esiselvityksessä suppea. Jatkovalmistelussa tulisi laajentaa ja monipuolistaa tarkastelu koskemaan laajasti yhtiöittämisen ja liiketoiminnan riskejä.

Selvityksessä ehdotetaan, että yhtiö aloittaisi toimintansa vuoden 2018 alusta. Asettettu aikataulutavoite on hyvin kunnianhimoinen ottaen huomioon yhtiöittämisen vaatima jatkoselvitys ja valmistelu. Toisaalta valmistelun pitäminen riittävän tiiviinä pakottaisi tehokkuuteen toteutusta suunniteltaessa.

Alivaltiosihtööri

Timo Lankinen

Lainsäädäntöneuvos

Sanna Helopuro

